

NÁŠ ÚKOL VE STUDENĚ VÁLCE

Václav Hlavatý

Několikrát za posledních tři sta let jsme stáli s kloboukem v ruce před mocnými tohoto světa. Prosili jsme *ale také dávali*, rozmnožující duchovní statky současného světa a dokazující tím, že duchovní rovnováha, jež je stejně důležitá jako biologická rovnováha, by byla porušena potlačením svobody i malého národa. Komenský klečel před Oxensternou a byl oslyšen. Současně však obohatil a ovlivnil duchovní svět svými průkopnickými metodami pedagogickými a svou vysokou morální hodnotou. V obou světových válkách měli naši osvoboditelé štěstí, že jejich prosby byly totožné s tužbami západních mocností. Rovněž v tomto období jsme nejen prosili, *ale také dávali*.

Také nyní stojíme před mocnými tohoto světa s prosbou v očích, majíce na mysli prolitou krev mučedníků svobody. *Také nyní je na nás, abychom nejen prosili, ale také dávali* a pozitivní tvůrčí činností dokázali právo malého národa na svobodu. Naším nejvyšším cílem je návrat svobody a lidské důstojnosti do země, z níž jsme vyšli. . . .

Posláním Společnosti pro vědu a umění je vyhledávat živé síly mezi námi, ať již starousedlíků, či nově příchozích, síly, které jsou ochotny a schopny tyto povinnosti plnit. Musíme je nejen vyhledávat, ale také podporovat a v každém směru umožňovat jejich rozkvět, aniž si při tom budeme osvojovat jakékoli vedoucí postavení. *Musíme a chceme sloužit, nikoli rozkazovat.*

S tohoto zorného úhlu je plnění našeho poslání důležitější, než jeho okamžitý úspěch. I kdyby se komunistům podařilo udržet panství nad Československem déle, než je vyměřena doba našich životů, i kdybychom vymřeli tak, jako vymřel exil Komenského, *prece budeme nad nimi vítězem tak, jako zůstal vítězem Komenský!*

Plnit toto poslání je těžký úkol, který vyžaduje, abychom pracovali s veškerou vážností a odpovědností k osudu národů naší rodné země. Věřím, že po zmatcích prvních deseti let najdeme správnou cestu. Věřím, že budeme plnit toto poslání tak, aby každý z nás mohl v okamžiku posledního velkého zúčtování říci:

“Dobře jsem, Pane, hospodařil s hřivnou Svobody”.

SITUAČNÍ ZPRÁVA PO PRVNÍM ROCE

Společnost pro vědu a umění byla formálně ustavena v Novém Yorku na schůzi členů přípravného výboru dne 24. října 1958. Nyní, skorem po roce, vypracoval odstupující gen. tajemník dr. Jaroslav Němec na rozloučenou se členy, situační zprávu:

Pro lepší pochopení dnešní situace je třeba vrátit se trochu do minulosti. SVU se rodila z malé skupinky členů Čs. Národní rady americké ve Washington, D. C. Když sjezd ČsNRA dal formální souhlas k organisování SVU, měla již 118 členů. Dne 16. června 1958, kdy byl zvolen písemně Přípravný výbor, sdružovala SVU už skorem 200 členů a k dnešnímu dni překročila třetí stovku. Finančně byla SVU ve svých počátcích podporována washingtonskou odbočkou ČsNRA a dobrovolnými příspěvky několika jednotlivců. Vydání nebylo sice velké (pouze na kancelářské pomůcky a poštovné, protože všechny práce se prováděly a provádějí dobrovolnický, zdarma), ale přes to činilo několik set dolarů. Od 16. června 1958 je SVU finančně samostatná, hradí z členských příspěvků všechny běžné výdaje a kromě toho udržuje v bance hotovost asi 500 dolarů. Většina členů přispívá více, než je povinna. Přípravný výbor je jim za to vděčen; už jejich obětavost dává právo k optimismu, pokud jde o rozvoj a budoucnost SVU. Také několik jednotlivců a českých firem v zahraničí darovalo SVU do vínku větší peněžité dary. Vzhledem k tomu, že SVU je nevýdělečná společnost a je součástí Českosloven-

ské národní rady americké, jsou všechny dary v USA a v Kanadě odpočitatelné od daní.

Právní postavení SVU v rámci ČsNRA bylo upraveno usnesením Výkonného výboru této organisace dne 19. dubna 1959. Tento Výkonný výbor také rozhodl, že členem SVU se může stát každý Čech či Slovák nebo osoba českého či slovenského původu, sídlící kdekoli ve svobodném světě.

Přípravný výbor začal pracovat již koncem roku 1958, ale veřejnost se nic nedovídala o bezpočtu porad, schůzek a o písemné výměně názorů. Přípravnému výboru šlo o to, aby byly položeny nehučně pevné základy k organisaci a proto nespěchal s publicitou, dokud nebyl tento úkol splněn. Není divu, že se ozývaly skeptické hlasy o životnosti SVU. Některé z těchto hlasů byly podbarveny zlou vůlí, většinou však si kritikové neuvědomovali, že Společnost pro vědu a umění nemůže se ustavit přes noc jako nějaký zájmový společek. Organisace i činnost musí být pečlivě promyšlena a hledány všechny schůdné cesty, jak napomáhat tvůrčí činnosti členů, prostředkovat styk mezi vědci i umělci a po případě zasahovat také podnětně. SVU byla i podezírána, že má sloužit nějakým cílům politickým. Naši členové ovšem vědí, že SVU je součástí vrcholné organisace našich amerických krajanů (ČsNRA), že mezi námi politická příslušnost k bývalým stranám nikdy nebyla a není předmětem diskuse a že všichni funkcionáři vyšli z demokratických voleb.

UDRŽET ŽIVÉ SOUVISLOSTI

Češi a Slováci, usedlí od nepaměti na důležitém místě střední Evropy, vytvořili svérázné a nenahraditelné kulturní prostředí. V něm vznikaly velké myšlenky, naši zemí procházely a v ní se odedávna střetávaly evropské kulturní proudy.

Dvacet let klidu a míru za Masarykovy republiky, kdy československý lid se znovu přidružil, podle své staré tradice, k řadě svobodných a pokrok milujících národů, bylo přerušeno novou válkou a novým násilím, jemuž není konce. Již více než deset let je tvůrčí energie českého a slovenského národa podvázána mezinárodním komunismem, který znemožňuje naši vlasti přispět k vývoji svobodného lidstva právě dnes, kdy hledání no-

vých cest čini každý příspěvek cennějším.

Za těchto okolností musíme my, ve svobodném světě, udržet živou souvislost s pokladem naší křesťanské a evropské vzdělanosti, po věky budované. Máme svatou povinnost vytvářet hodnoty mravní, vědecké a umělecké tak trvalého rázu, aby jednou mohly vzkřísit svobodnou kulturu, až zase bude Československo politicky svobodné. Je povinností budovat jeden z mostů, který přetrvá třeba i životy stavitelů, a jenž spojí svobodné generace minulosti, přítomnosti a budoucnosti přes propast, kterou mezi nimi rozevírá dnešní nesvoboda.

(Ze slavnostního prohlášení SVU)

Velkou nevýhodou pro nás je a bude nesmírná zeměpisná roztržitost členstva. Ta nás odkazuje skorem výhradně na písemný styk. Věc, která se dá v osobním styku vyřídit za 5 minut, problém, který se rozřeší brzy na pracovní schůzce, je v korespondenci nekonečný. V USA zpravidla výměna dopisů trvá 10 dní, styk s Kanadou a Jižní Amerikou 14 dní, s Evropou a Afrikou 3 týdny a s Australií 6 týdnů. Běda ovšem, je-li adresát liknavý s napsáním odpovědi!

Organizační práce jsou zhruba dokončeny. Byl připraven a vydán jednací řád pro komise, stanovy vstupují do závěrečné fáze a budou rozeslány členům Přípravného výboru v nejbližší době. Náborové dopisy byly rozeslány na 500 adres a budou rozesílány dopisy další.

Demokratičnost SVU je zachovávána v každém rozhodování. Tak na příklad v říjnu 1959 rozhodlo členstvo hlasováním (písemně) o tom, aby SVU byla organizována ve třech členských skupinách: členové řádní, členové mimořádní a členové přispívající. V téže době členové přípravného výboru zvolili nového generálního tajemníka, jímž je profesor dr. Rudolf Šturm. Tiskový referent byl pověřen, aby ve vhodné chvíli ustavil sekci novinářskou. Zatím byla vytvořena dvě pracovní střediska a tři další budou ustavena v nejbližší době. Bude jmenován zemský jednatel pro Kanadu, pro Anglii, pro Francii a pro Západní Německo. Pro pravidelnou informaci členů SVU začala vydávat v září 1959 "Zprávy SVU", které vycházejí měsíčně a členové je dostávají

zdarma. SVU uzavřela dohodou o spolupráci s universitní knihovnou v Bloomingtonu, jak o tom přinese později podrobnější zprávu. Washingtonská skupina organizuje archiv krajanské historie a novodobé historie československé. Publikační komise hledá cesty k vydavatelské činnosti.

Přes to, že naše dosavadní činnost se upínala především k položení solidních základů k organizaci, začíná několik skupin s kolektivními pracemi. Plánuje se sborník čs. vědy a umění, připravuje se publikace pramenů ke krajanské historii, bibliografický slovník čs. vědců a umělců kteří měli nebo mají vztah k Latinské Americe, "Kdo je kdo v čs. vědě a umění v zahraničí" atd.

Zatím již přes tři sta osob dalo svou přihláškou najevo, že mají zájem na osudu čs. svobodné vědy a umění. Že je chtějí pěstovat nebo aspoň podle svých možností podporovat. V tomto zájmu vidíme jistotu, že SVU poroste počtem i významem.

DVĚ ADRESY:

Prosíme, abyste si poznamenali tyto dvě adresy, důležité pro styk s SVU:

Adresa gen. tajemníka:

Professor Rudolf ŠTURM
107 Regent Street
SARATOGA SPRINGS, N.Y.

Adresa "Zpráv SVU":

Ivan HERBEN
41-98 Forley Street
ELMHURST 73, N. Y.

SLUŽBA ČLENSTVU

Společnost pro vědu a umění nechce vydávat nový časopis. Chce však sloužit svým členům a vytvářet mezi nimi pravidelný styk. Tomu mají sloužit "Zprávy SVU", vydávané měsíčně a rozesílané členům zdarma. Je na členech, aby redakci zásobovali dostatkem informací.

Jsme si ovšem vědomi toho, že SVU jako žádná organizace nemůže nic tvořit. Ani není schóna splnit vznešené poslání: nést pochodeň svobodné čs. kultury a jejich tradic. Společnost je složena z tvůrčích členů, z dělníků na vinici umění a vědy, z nosičů této pochodně. SVU jako celek může jejich dílo pouze přivádět na svět s menšími porodními bolestmi a využívat jejich tvůrčích schopností pro dobro jména svobodného Československa. Vědě a umění bylo usouzeno, aby se rodily nikoli na shromaždištích zástupů, ale ve čtyřech stěnách tvůrčovy pracovny. SVU může jen otevírat dveře těchto pracoven do svobodného světa. SVU může pouze pomáhat informacemi, opatřováním dokumentačního materiálu koordinací a v neposlední řadě soustěžením regionálních středisek.

"Zprávy SVU" si nepřeji být ničím víc, než co bylo řečeno. A navíc doufají, že se stanou živým pojítkem mezi členy a poutem, které bude od čísla k číslu pevněji svazovat čtenáře s národem doma a jeho duchovními tradicemi. I to je jedna z cest, jak připomínat našim mladým vědcům a umělcům, topícím se v moři cizího, třebaš laskavého prostředí, jejich sounáležitost s Československem; a jejich povin-

BOJ O DUŠÍ ČLOVĚKA

SPOLEČNOST PRO VĚDU A UMĚNÍ vznikla v desátém roce exilu z lítosti nad neutěšenými okolnostmi, kterými doma trpí česká a slovenská kultura. V Československu komunistický režim překází sterým způsobem vědeckému a uměleckému rozvoji a v mnohých odvětvích kulturního života přímo ničí bohatství tisícileté tradice. V Americe a jinde ve svobodném světě je pak kulturní snažení české a slovenské menšiny brzděno cizím prostředím, odnárodňovacím procesem a nedostatkem nových přistěhovalců. A zejména je ovšem brzděno smutným stavem národní kultury doma, kde je přirozený střed našeho kulturního života.

Světové politické poměry, definované položením Československa za železnou oponu a strachem, vyvolaným hrozbou zániku světové civilizace atomovou válkou, nedávají naději na osvobození prostředky politickými a mocenskými. Proto dynamický boj ideologický, boj, vedený na kulturním poli, boj o duši člověka, má dnes větší důležitost než kdy dříve. A je-li takový boj novinkou národům velkým a mocným, není ničím novým nám, Čechům a Slovákům. Je to tradiční způsob našeho zápasu, kterého jsme od staletí užívali k svému přežití. Vždyť jeho podstatu vyjádřil už Palacký slovy: "Kdykoliv jsme vítězili, dalo se to pokaždé více převahou ducha nežli mocí fysickou, a kdykoliv jsme podléhali, býval tím vinen vždy nedostatek duchovní činnosti, mravní statečnosti a odvahy." Je-li v těchto slovech obsažena celá idea Společnosti pro vědu a umění, pak její přiřazení — jako samosprávné složky — k Československé národní radě americké je dáno okolností, že krajanská Amerika dávno již sama cítila potřebu organisovanější práce ve prospěch české a slovenské kultury a řeči, v čemž byla před nedávnem utvrzena závažnými prohlášeními vedoucích amerických politiků, podle kterých oživení krajanského života je nejlepší protiváhou neplodnému konformismu a v zájmu Spojených států amerických jako celku.

Společnost pro vědu a umění nehledá hluk veřejnosti, ani nesleduje politické cíle. Jejím hlavním úkolem bude podporovat a koordinovat činnost jednotlivých vědců a umělců a připravovat vhodnou půdu pro plody jejich práce. Společnost pro vědu a umění bude pro svou činnost potřebovat rady, pomoci, spolupráci všech těch, kteří jako ona jsou přesvědčeni, že národy žijí a umírají se svou kulturou a že proto je společnou odpovědností všech přátel Československa usilovat o to, aby hřivny křesťanské a národní tradice nezůstaly v nás zakopány. Považujeme za jisté, že mravní a kulturní vzestup musí předcházet našemu osvobození politickému.

(Z programového prohlášení SVU)

nosti k národu, z jehož duchovních lištích a z něhož čerpají znovu a znovu inspiraci ke své práci umělecké nebo vědecké.

CO DĚLÁME

Prameny k čs. historii: Washingtonská pracovní skupina sbírá a katalogisuje nebo uskladňuje prameny k čs. historii let 1914 až 1948. Tedy k úlobí čs. dějin, které je nejvíc falšováno: na jedné straně železné opony t. zv. sudetskými Němci, na druhé straně komunisty. Tyto prameny budou přístupny všem demokratickým historikům, pokud ovšem autor nebo dárcce neuloží SVU zvláštní omezení.

Péče o čs. školství v zahraničí: Přípravný výbor SVU se rozhodl vytvořit zvláštní sekci pro péči o čs. doplňovací školství v cizině. Přípravou této sekce byla pověřena paní Marie Provazníková, která jako mnohaletá profesorka a náčelnice ČOS je vybavena potřebnými zkušenostmi pedagogickými. Jako předsedkyně Sokolského pomocného výboru v Novém Yorku vydala v exilu již řadu publikací pro čs. děti a školy. Kdo má o ně zájem, obrať se na redakci "Zpráv SVU".

Sborník čs. vědy a umění: Pracovní skupina v Chicagu (oblastní jednatel dr. J. Čada) pracuje na myšlence vydat Sborník čs. vědy a umění. Podrobný návrh, který je předmětem studia, vypracoval dr. Jaroslav Tuzar.

První skupina v Evropě: Naši členové a přátelé v západním Německu zahájili organizační práce a nábor členů pro založení první pracovní skupiny SVU v Evropě. Přípravy se konají v součinnosti se Sdružením čs. politických

uprchlíků a se skupinou kolem revue "Archa".

Historie čs. krajanství v USA: Věrní programu SVU zahájili členové washingtonské skupiny sběr pramenů k dějinám čs. krajanství, zejména pokud jde o krajanství přínos kulturní i hospodářský pro USA. První dílčí práce budou vydány mimiografované a jsou rozvrženy zatím na tři svazky podle měst: Washington, D. C.; Baltimore, Md.; Trenton, N. J.

Kdo je kdo? — V čs. vědě a umění ve svobodném světě. Přípravou publikace s tímto názvem pověřil přípravný výbor komisi odborníků, která sbírá biografický a bibliografický materiál. Publikace má vyjít v anglickém jazyce. Komise odborníků již předložila gen. tajemníkovi hrubý rozpočet na vydání této potřebné pomůcky.

Pracovní skupina Nový York: Na předvánoční údobí připravuje oblastní jednatel pro Nový York schůzku novyorských členů SVU. Na této informativní schůzce, svolané v dohodě s novyorskými členy Přípravného výboru, bude založena pracovní skupina pro Nový York. Stane se tak, jakmile bude v této oblasti aspoň zhruba skončen nábor členů.

Služba SVU členům: Generálnímu tajemníkovi SVU docházejí žádosti od universit, kolejí i od soukromníků o potvrzení studia, absolvovaného v ČSR a o jeho evaluaci podle měřítek, obvyklých na svobodných učilištích. Bylo roz-

POVINNOST MRAVNÍ A KULTURNÍ

Po deseti letech exilu je konečně jasné to, co mělo být našim vodítkem od počátku: Mocenská sféra malého národa je v oblasti *nepolitické politiky, to je v oblasti kulturní*. Toto poznání vedlo k založení Společnosti pro vědu a umění. Není-li možno malému národu uplatnit se politicky, je nutné, aby se uplatnil tam, kde rozhoduje kvalita a nikoli kvantita.

Každý z nás, komu leží na srdci osud národa, z něhož vyšel, má dvě povinnosti k tomuto národu. Povinnost mravní a povinnost kulturní. Obě tyto povinnosti jsou jedinými možnými zbraněmi v ideologickém boji mezi diktaturou a demokracií. Obě tyto soupeřící ideje trpí určitou stagnací. Na straně bolševické lze zřejmě pozorovat, že ideologická náplň diktatury přestává být hlavním vodítkem a praktické důsledky převažují. Pokud běží o demokracii, je nám jasné, že její podstatou je mravnost ve vztahu člověka k člověku a úcta k lid-

skému svobodnému myšlení. Tento široký rámeček ovšem musí být vyplněn příslušnými hospodářskými i politickými důsledky, nemá-li ustrnout v pouhé, nikomu nic neříkající klišé. Naši mravní povinností je tomuto vyplnění napomáhat, každý podle svých sil. Buď naplní svého života anebo, mohli, tvůrčí činností. To, jak budeme tuto povinnost plnit, formuje už dnes a bude formovat v budoucnosti charakter našeho národa. Naše mravní poslání ovlivní budoucí svobodné generace domova, aby mohly najít cestu ze zmatku přehodnocení všech hodnot, v nichž si diktatury libují. Vzpomeňme jen toho, že z mravního potenciálu, který nastrádali naši buditelé až po Masaryka, čerpali jsme sílu již od počátku tohoto století. Na nás je, abychom tuto mravní sílu nespotřebovali a neproplýtvali, ale rozmnožili a rozmnoženou zanechali budoucím generacím.

(Z programového projevu
prof. V. Hlavatého)

hodnuto vydávat tato potvrzení pouze členům SVU, neboť prošetřování uvedených skutečností je zpravidla velmi obtížné a zdlouhavé; zabírá příliš mnoho času dobrovolných pracovníků. Proto může SVU poskytovat tuto službu pouze svým členům.

Členské příspěvky mimo USA a Kanadu: Příspěvky ve všech zemích mimo USA a Kanadu budou určeny v dohodě se členy podle místních poměrů a v místní mě-

ně. Příspěvky budou sloužit pouze k úhradě výloh té pracovní skupiny, která je v oné zemi ustavena.

Kartotéka členů: Dobrá organizace vyžaduje dobré členské seznamy. Kartotéka členů SVU je stále doplňována a opravována. Ušetřte nám práci i peníze — a sobě zaručíte správné a včasné docházení "Zpráv SVU" — oznámíte-li nám včas změnu své adresy.

Společnost pro vědu a umění chce podporovat šíření svobodné vědy a svobodného umění, informovat světovou veřejnost o našich kulturních otázkách a problémech, navazovat styky s jinými vědeckými a uměleckými organizacemi, studovat krajský život a propagovat v něm svobodnou kulturu a pomáhat všestranně Československé národní radě americké v plnění cílů, určených jejími stanovami... Sledováním kulturního života v Československu a oddělováním dobrého zrna od plev, chce pak Společnost bránit tragickému přerušení naší národní tradice komunistickým zásahem. Chce se stát jedním z mostů, po kterém by se osvobozený národ jednou mohl svobodně vrátit k svému osvětovému poslání.

Společnost pro vědu a umění také ani na okamžik nezapomene, že se ustavuje po více než deseti letech komunistického panství v Československu. Už proto hned od počátku své činnosti se chce poklonit obětavé práci oněch jedinců, kteří v této době vykonali tak mnoho za okolností svízelných a vytvořili pracovní skupiny, jež zasluhují plného uznání. Barvitost a různorodost těchto skupin již sama o sobě je protiváhou komunistické totality a důkazem, že ve svobodném světě pravá kultura se vyvíjí spontánně, bez poručnickování a zásahů politicky mocných. Společnost nejen nechce, ale ani nemůže

Ano, SVU je zkratka Společnosti pro vědu a umění. Budeme této zkratky užívat v dalších číslech "Zpráv SVU", a to nikoli proto, že bychom propadli komunistické zkratkománii. Jsme k tomu nuceni úsporností. Dokud nemůžeme vydávat tyto "Zprávy" aspoň o 12 stranách, musíme šetřit každou řádkou, ba každým slovem. Kdo nemiluje zkratky, pošli příspěvek na Tiskový fond SVU.

s těmito jedinci, skupinami a společnostmi soutěžit nebo dokonce nahradit jejich činnost. Naopak, všechny je prosí, aby pokračovali ve své záslužné práci, a slibuje, že podle svých sil jim bude nestranně pomáhat, že vezme vždy náležitý zřetel ke všem připomínkám a návrhům a že bude přemýšlet o jejich svobodném a co nejúčelnějším začlenění do společné kulturní práce.

Podle pojetí moderních dějepisců není mírou životní síly národů ani jejich okamžitá politická moc, ani hospodářský rozmach, nýbrž odezva, s jakou jejich duch reaguje na výzvu doby. I vytvoření Společnosti pro vědu a umění je takovou odezvou, a dá Bůh, že s pomocí všech lidí dobré vůle a po překonání skromných začátků bude odezvou, hodnou naší slavné národní tradice.

(Z Programového prohlášení SVU)

News of SAS. Proprietor and Publisher: Society of Arts and Sciences. Editor: Ivan Herben, 41-98 Forley Street, Elmhurst 73, N. Y. Printed by: "Slovenský Sokol", 283 Oak Street, Perth Amboy, N. J.